

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านทันตสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง
ในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
Relationship between Oral Health Literacy and Self-Care Oral Health Behaviors of Village Health
Volunteers in Sao Phao Subdistrict, Si Chon District, Nakhon Si Thammarat Province.

(Received: June 7, 2025 ; Revised: June 16, 2025 ; Accepted: June 18, 2025)

ณัฐวรรณ ปานดำ¹ จันทร์จारी เกตุมาโร²

Nattawan Pandam¹ Chanjaree Getmaro²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Survey research by cross-sectional study) เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล ระดับความรู้ด้านทันตสุขภาพ และระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านทันตสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 180 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามมี 3 ส่วน คือ 1. ข้อมูลส่วนบุคคล 2. ความรู้ด้านทันตสุขภาพ 3. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ด้านทันตสุขภาพอยู่ในระดับสูง ($M = 4.07, SD = 0.48$) และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.65, SD = 0.37$) ความรู้ด้านทันตสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, ($r = 0.425, p\text{-value} < .001$)

คำสำคัญ: พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง, ความรู้ด้านทันตสุขภาพ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

Abstract

This study is a cross-sectional descriptive study aimed at examining personal information, the level of oral health literacy, and the level of self-care oral health behavior, as well as investigating the relationship between oral health literacy and self-oral health care behavior among village health volunteers in Sao Phao Subdistrict, Si Chon District, Nakhon Si Thammarat Province. Data were collected from a sample group of 180 participants. The research instrument was a questionnaire consisting of three parts: 1) personal information, 2) oral health literacy, and 3) self-oral health care behavior. The reliability coefficients of the questionnaire were 0.92. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation (Pearson Correlation).

The results indicated that the level of oral health literacy was high ($M = 4.07, SD = 0.48$), while the level of self-care oral health behavior was moderate ($M = 3.65, SD = 0.37$). Oral health literacy was correlated with self-care oral health behaviors of village health volunteers in Sao Phao Subdistrict, Si Chon District, Nakhon Si Thammarat Province; statistically significant at the 0.01, ($r = 0.425, p\text{-value} < .001$)

Keywords: Self-care oral health behaviors, Oral health literacy, Village health volunteers

¹ นักวิชาการสาธารณสุข, วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง Corresponding Author, Nattawan Pandam E-mail: nattawan@scphtrang.ac.th

² รองศาสตราจารย์, คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทนำ

แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทยทุกกลุ่มวัย การป้องกันควบคุมโรค การสร้างเสริมสุขภาพ และการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ¹ ซึ่งสอดคล้องกับแผนงานสุขภาพช่องปากประเทศไทยระยะ 20 ปี ที่มีเป้าหมายให้ประชาชนมีสุขภาพช่องปากที่เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการจัดบริการสุขภาพช่องปากให้ครอบคลุมทั้งการบริการส่งเสริม ป้องกัน รักษา ฟันฟู และสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทันตกรรมขั้นพื้นฐานและบริการที่จำเป็น²

จากการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 9 ประเทศไทย พ.ศ. 2566 พบว่ากลุ่มวัยทำงานอายุ 35-44 ปี ปัญหาหลักที่พบคือการสูญเสียฟัน โดยพบวัยทำงานมีการสูญเสียฟันร้อยละ 83.90 เฉลี่ย 3.5 ซี่ต่อคน และมีสภาวะเหงือกอักเสบ ร้อยละ 81.00 โดยร้อยละ 51.80 เกิดร่วมกับหินน้ำลายน้ำ ส่วนโรคปริทันต์อักเสบที่มีการทำลายอวัยวะปริทันต์เกิดเป็นร่องลึกพบร้อยละ 32.60 มีฟันใช้งานอย่างน้อย 20 ซี่และมีฟันคู่สบ 4 คู่สบ ในเขตชนบทและเขตเมืองใกล้เคียงกันคือร้อยละ 93.90 และ 93.50 ตามลำดับ สำหรับผู้ที่มีฟันอย่างน้อย 20 ซี่และมีฟันคู่สบ 4 คู่ พบในภาคใต้น้อยที่สุดร้อยละ 91.30 และภาคใต้มีผู้ที่มีฟันคู่ที่ยังไม่ได้รับการรักษา มากที่สุดร้อยละ 62.60 เฉลี่ย 2 ซี่ต่อคน ผู้จำเป็นต้องรับบริการรักษามากที่สุดคือภาคใต้ ได้แก่ ผู้จำเป็นต้องอุดฟัน 1 ด้าน และถอนฟันมากที่สุดร้อยละ 64.5 และ 30.80 ตามลำดับ สัดส่วนประชากรวัยทำงานที่เคยรับบริการทันตกรรมในรอบปีที่ผ่านมา ลดลงจากร้อยละ 42.30 ในการสำรวจครั้งที่ 8 เป็นร้อยละ 33.40 เฉลี่ยคนละ 1.7 ครั้ง ในส่วนของพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก กลุ่มวัยทำงานดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำตาลร้อยละ 73.70 แปรงฟันก่อนนอนทุกวันร้อยละ 80.10 แต่มีการใช้

ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์เพียงร้อยละ 67.20 ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพช่องปาก กลุ่มวัยนี้ได้รับจากสื่อออนไลน์ (เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์) มากที่สุดร้อยละ 44.90 รองลงมาคือบุคลากรสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตามลำดับ³

สำหรับจังหวัดนครศรีธรรมราช สภาวะสุขภาพช่องปากในปีงบประมาณ 2567 พบว่า กลุ่มวัยทำงานมีฟันแท้ที่ใช้งานได้ไม่น้อยกว่า 20 ซี่ ร้อยละ 83.74 มีฟันคู่สบ 4 คู่ร้อยละ 52.99 และมีฟันอย่างน้อย 20 ซี่และมีฟันคู่สบ 4 คู่เพียง ร้อยละ 50.15 ซึ่งน้อยกว่าระดับประเทศและระดับภาค เมื่อแยกรายอำเภอ พบว่า อำเภอสิชล มีฟันอย่างน้อย 20 ซี่และมีฟันคู่สบ 4 คู่ ร้อยละ 47.06 และเมื่อแยกรายตำบล พบว่า ตำบลเสาเภา มีฟันอย่างน้อย 20 ซี่ และมีฟันคู่สบ 4 คู่ ร้อยละ 41.85⁴

ความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากเป็นทักษะที่บุคคลมีความสามารถที่จะได้รับการคิดวิเคราะห์และเข้าใจข้อมูลสุขภาพขั้นพื้นฐานในช่องปากและบริการที่จำเป็นในการตัดสินใจสุขภาพที่เหมาะสม อีกทั้งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองให้ดีขึ้น⁵

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสุขภาพช่องปากของประชาชนในชุมชน ซึ่งมีผลต่อสุขภาพโดยรวม โดยสามารถตรวจเฝ้าระวัง ประเมินกลุ่มเสี่ยงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมป้องกันควบคุมดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองและประชาชน เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ประชาชน รวมทั้งสามารถให้คำปรึกษาแนะนำและส่งต่อเพื่อรับบริการป้องกัน แก่ไข รักษา และฟันฟูโรคในช่องปากของประชาชนในชุมชนได้⁶

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองในอาสาสมัคร

สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุนให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคลากรด้านสุขภาพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบสุขภาพ จำเป็นต้องมีความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพ และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากที่ดี เป็นแบบอย่างของบุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่มีสุขภาพช่องปากที่ดี และเป็นผู้นำในการส่งเสริมสุขภาพช่องปากให้กับประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล ระดับความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพ และระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Study) โดยทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งหมดจำนวน 281 คน⁷

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งหมดจำนวน 180 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรเครจซี่และมอร์แกน⁸ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) 1) เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ปฏิบัติงานอย่างน้อย 1 ปี 2) ยินดีและสมัครใจเข้าร่วมวิจัย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) 1) ไม่สมัครใจตอบแบบสอบถาม 2) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ไม่มาในวันที่ดำเนินการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการเป็น อสม. และการเข้ารับบริการทันตกรรม ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบเติมคำ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพ ประกอบด้วยแบบสอบถามทั้งหมด 6 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Likert rating scale) กำหนดให้เลือกตอบ 5 ตัวเลือก ได้แก่ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด มีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด ให้ 5 คะแนน

มาก ให้ 4 คะแนน

ปานกลาง ให้ 3 คะแนน

น้อย ให้ 2 คะแนน

น้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

การแปลความหมายระดับความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพ แบ่งการแปลผลออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 คะแนน หมายถึง ความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 คะแนน หมายถึง ความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 คะแนน หมายถึง ความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง ประกอบด้วยแบบสอบถามทั้งหมด 3 ด้าน จำนวน 20 ข้อ เป็นคำถามเชิงบวกและเชิงลบ ลักษณะข้อคำถามเป็นมาตรวัดประมาณค่า (Likert rating scale) 5 ระดับ มีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

การปฏิบัติ	เชิงบวก (คะแนน)	เชิงลบ (คะแนน)
เป็นประจำ	5	1
บ่อยครั้ง	4	2
นานๆ ครั้ง	3	3
บางครั้ง	2	4
ไม่ปฏิบัติ	1	5

การแปลความหมายระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง แบ่งการแปลผลออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 คะแนน หมายถึง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 คะแนน หมายถึง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 คะแนน หมายถึง พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองอยู่ในระดับต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC

0.67-1.00 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ในกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเป็ลียน อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 คน การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) แบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือติดต่อประสานขอความร่วมมือไปโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำการอบรมผู้ช่วยวิจัยชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามที่ใช้และดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามพร้อมรับกลับด้วยตนเอง ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทุกฉบับเพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หมายเลขจริยธรรม SCPHYLIRB-2568/108 ของวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดยะลา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเกา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 180 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 89.44 อายุ 45-54 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.78 ระดับการศึกษามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 53.89 ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 45.00 รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 8,930.61 บาท ระยะเวลาการเป็น อสม.อยู่ในช่วง 15-24 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.55 และส่วนใหญ่เคยเข้ารับบริการทันตกรรม คิดเป็นร้อยละ 89.44

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ด้านทันตสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเกา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($M = 4.07$, $SD = 0.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการตนเองเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปาก ($M = 4.24$, $SD = 0.63$) รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปาก ($M = 4.21$, $SD = 0.62$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสื่อสารด้านทันตสุขภาพ ($M = 3.89$, $SD = 0.66$)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเกา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.65$, $SD = 0.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำความสะอาดช่องปาก ($M = 4.00$, $SD = 0.47$) รองลงมา คือ ด้านการเข้ารับบริการทันตกรรม ($M = 3.32$, $SD = 1.03$) และด้านการบริโภคอาหารที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปาก ($M = 3.29$, $SD = 0.96$ ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างความรู้ด้านทันตสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองใน

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเกา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.425^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมความรู้ด้านทันตสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองของกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเกา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.425^*$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ความสามารถของบุคคลในการเข้าใจข้อมูลส่งผลให้บุคคลสามารถปฏิบัติอะไรบางอย่างอย่างเป็นและตัดสินใจปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม⁹ ตามที่ขวัญเมือง แก้วดำเกิง¹⁰ ได้ให้ความหมายความรู้ด้านสุขภาพไว้ว่า ความสามารถของบุคคลที่พัฒนาจนกลายเป็นทักษะ ซึ่งแต่ละสังคมกำหนดว่าบุคคลจำเป็นต้องมี เพื่อการเข้าถึง สร้างความเข้าใจ รู้จักใช้คำถาม ทำให้สามารถตัดสินใจ และนำข้อมูลแนวทางปฏิบัติไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและต่อเนื่องก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพของตนเองและสุขภาพของคนในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา รอซีกิน สาเร๊ะ, คันธมาทน์ กาญจนภูมิ และกัลยา ต้นสกุล¹¹ ได้ศึกษา ความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพกับการดูแลสุขภาพช่องปากของวัยรุ่นตอนต้นในจังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า ความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพมีความสัมพันธ์ทิศทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r_s = 0.516$, $p < 0.001^{**}$) และสอดคล้องกับการศึกษา ศิริภา คงศรี และสดใสรุสสะอาด¹² ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง

องค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับการปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพช่องปากของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทันตสาธารณสุข วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพช่องปาก ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาพบว่า ความรู้ด้านสุขภาพช่องปากที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสื่อสารด้านทันตสุขภาพ ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารด้านทันตสุขภาพ ด้วยการจัดทำโครงการในลักษณะการให้ความรู้ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านการสื่อสารด้านทันตสุขภาพ สามารถบอกต่อประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริโภคอาหารที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปาก ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตระหนักถึงความสำคัญในการบริโภคอาหารที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปาก โดยการจัดโครงการในลักษณะการให้ความรู้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป

3. จากการศึกษาพบว่า ความรู้ด้านทันตสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตตำบลเสาเกา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงควรให้ความสำคัญการความรู้ด้านทันตสุขภาพ

ได้แก่ ด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพด้านทันตสุขภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจด้านทันตสุขภาพ ด้านการสื่อสารด้านทันตสุขภาพ ด้านการจัดการตนเองเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปาก ด้านการรู้เท่าทันสื่อเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปาก และด้านการตัดสินใจเลือกปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปาก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบโปรแกรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากกับความรู้ด้านทันตสุขภาพ ให้มีเนื้อหาให้ความสำคัญต่อความรู้ด้านทันตสุขภาพที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง

2. ควรมีการศึกษาลักษณะข้อมูลเชิงลึก เพื่อที่จะได้รับข้อมูลที่มีคุณภาพมากขึ้น เช่น การสัมภาษณ์โดยตรงควบคู่ไปกับการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด

3. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตตำบลเสาเกา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ การเข้ารับบริการทันตกรรม กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของตนเองในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาแล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านต้นเหียง ตำบลเสาเกา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจากคณาจารย์และผู้เกี่ยวข้องหลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช

สำราญจิตต์ อาจารย์ ดร.มิ่งขวัญ ศิริโชติ และอาจารย์ ภัทรภรณ์ เต็งโรจน์ภาพร ที่กรุณาให้เกียรติเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อคำถามให้มีความชัดเจน และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณบิดามารดา พี่น้อง และผู้เป็นที่รัก ที่ช่วยเป็นกำลังใจสำคัญและให้ความช่วยเหลือเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา รวมทั้งผู้บริหาร พี่ ๆ และ

เพื่อนร่วมงานวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง ทุกคนที่ให้การสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสาเภา อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่กรุณาและสละเวลาในการให้ข้อมูลสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี(ด้านสาธารณสุข). กองยุทธศาสตร์และแผน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข [อินเทอร์เน็ต]. 2559. [สืบค้นเมื่อ 4 ม.ค. 68]; เข้าถึงจาก: <https://spd.moph.go.th/20-year-national-strategy-public-health>.
2. กรมอนามัย ศูนย์อนามัยที่ 8 กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือแนวทางการจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากภายใต้วิถีใหม่ (New normal). กรุงเทพมหานคร: บริษัท จีดี โปรดักชั่น จำกัด; 2564.
3. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. แผนยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพช่องปากประเทศไทย พ.ศ.2566-2580. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟิกแอนด์ดีไซน์; 2566.
4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช. รายงานมาตรฐานสาขาสุขภาพช่องปาก. HDC สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช [อินเทอร์เน็ต]. 2567. [สืบค้นเมื่อ 5 ม.ค. 68]; เข้าถึงจาก: <https://nrt.hdc.moph.go.th/hdc/main/close.php>.
5. Alice M Horowitz and Dushanka V Kleinman. Oral health literacy:the new imperative to better oral health. Dental Clinics North America 2008; 52:33 - 44.
6. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. เอกสารเกณฑ์การคัดเลือก อสม. ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพ. สำนักทันตสาธารณสุข [อินเทอร์เน็ต]. 2560. [สืบค้นเมื่อ 5 ม.ค. 68]; เข้าถึงจาก: <http://dentalanamai.moph.go.th>.
7. ระบบสารสนเทศสุขภาพภาคประชาชน กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน. รายงานจำนวนอสม.แยกตามตำบล [อินเทอร์เน็ต]. 2568. [สืบค้นเมื่อ 7 ม.ค. 68]; เข้าถึงจาก: <https://www.thaiphc.net/phc/phcadmin/administrator/Report/OSMRP000S8.php>.
8. Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. Determining sample sizes for research activities. Educational and Psychological Measurement. 1970; 30:607-610.
9. ทรงวิทย์ จโรภาสรัตน์. การพัฒนาแบบวัดความรู้ด้านสุขภาพช่องปากสำหรับผู้มารับบริการทันตกรรมวัยผู้ใหญ่ในบริบทของสังคมไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2562.
10. ขวัญเมือง แก้วคำเกิง. ความรอบรู้ด้านสุขภาพ: กระบวนการปฏิบัติการเครื่องมือประเมิน(ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่1 กรุงเทพมหานคร: ไอ ดี ออล ดิจิตอล พรินท์ จำกัด; 2567.
11. รอซีกิน สาเร๊ะ, คันธมาทน์ กาญจนภูมิ และกัลยา ตันสกุล. ความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพกับการดูแลสุขภาพช่องปากของวัยรุ่นตอนต้นในจังหวัดยะลา. วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน 2564; 3:27-39.
12. ศิริภา คงศรี และสดีเส ศรีสะอาด. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพช่องปากกับการปฏิบัติตัวในการดูแลสุขภาพช่องปากของนักศึกษาสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทันตสาธารณสุข วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัด ขอนแก่น. วารสารทันตภิบาล 2563; 31:133-147.